

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 12, Αρ. 1 (2023)

ICODL2023

Πρακτικά του 12^{ου} Συνεδρίου

για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Η εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή

Αθήνα, 24 έως 26 Νοεμβρίου 2023

Τόμος 1

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αντώνης Λιοναράκης

Ευαγγελία Μανούσου

ISBN 978-618-5335-19-9
ISBN SET 978-618-82258-5-5

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ελληνικό Δίκτυο
Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Η επίδραση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε
συμβατικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα Ένα
Ερευνητικό Πρόγραμμα του Ελληνικού Ανοικτού
Πανεπιστημίου

Κυριακή Σφακιωτάκη, Αντώνης Λιοναράκης

Copyright © 2024, Κυριακή Σφακιωτάκη, Αντώνης Λιοναράκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Η επίδραση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε συμβατικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

Ένα Ερευνητικό Πρόγραμμα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

**The effect of distance education on conventional educational environments
A Hellenic Open University research program**

Κυριακή Κορίνα Σφακιωτάκη

Υπ. Διδάκτορας Σ.Α.Ε. Ε.Α.Π.

sfakkor@gmail.com

Αντώνης Λιοναράκης

Καθηγητής Σ.Α.Ε. Ε.Α.Π.

alionar@eap.gr

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια λόγω της μεγάλης προσφοράς προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (στο εξής εξ ΑΕ), προκύπτει ένας σοβαρός διάλογος που σχετίζεται με τις πρακτικές εφαρμογής αυτού του μοντέλου εκπαίδευσης από τα συμβατικά τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Κατά συνέπεια προβάλλεται αναγκαία η διερεύνηση των καινοτομιών, αλλαγών και επιρροών που διαδραμάτισε αυτά τα χρόνια το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (στο εξής Ε.Α.Π) στον τρόπο και μεθοδολογία προσφοράς μικρής ή μεγάλης διάρκειας προγραμμάτων σπουδών από ανώτατα ιδρύματα και σε τομείς που συνθέτουν την παιδαγωγική υπόσταση της εξ ΑΕ. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται και περιγράφεται στο πλαίσιο του προγράμματος “Χρηματοδότηση της έρευνας στο Ε.Α.Π.» το ερευνητικό έργο που στοχεύει στη διερεύνηση και ανάλυση των καινοτομιών, αλλαγών και επιρροών που ξεκίνησαν από το Ε.Α.Π. και άσκησαν επίδραση στον τρόπο και τη μεθοδολογία προσφοράς μικρής ή μεγάλης διάρκειας προγραμμάτων σπουδών από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αρχικά, αφού διασαφηνιστούν οι έννοιες της εκπαιδευτικής καινοτομίας και αλλαγής, παρουσιάζονται ο σκοπός, οι στόχοι, τα καινοτομικά στοιχεία του ερευνητικού προγράμματος καταγράφονται οι καινοτομίες του Ε.Α.Π. & αλλαγές στην προσφορά ποιοτικής παροχής προγραμμάτων σπουδών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ενδεικτικά οι επιρροές του Ε.Α.Π. σε 14 Α.Ε.Ι. συμβατικής εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιογνωμία της εξ ΑΕ.

Λέξεις κλειδιά:

καινοτομίες στην εκπαίδευση, Ε.Α.Π., εξ αποστάσεως εκπαίδευση, συμβατική εκπαίδευση

Abstract

In recent years, due to the large offer of programs through distance education (D.E), serious dialogue has been observed, related to the implementation practices of this education model by conventional higher education institutions. Therefore, it is deemed necessary to investigate the innovations, changes and influences that the H.O.U. has played over the years in the way and methodology of offering short or long-term study programs by higher institutions and in areas that make up the pedagogic status of D.E. This paper presents and describes within the framework of the program "Funding of research in the H.O.U" the research project financed by it and aimed at the investigation and analysis of the innovations, changes and influences that started from the H.O.U. and had an effect on the way and methodology of offering short or long study programs from higher education institutions. First, the research program's purpose, objectives, and innovative elements are presented after clarifying the concepts of educational innovation and change. In addition, the H.O.U innovations and changes are recorded in the offer of quality provision of study programs. Then, the influences of the H.O.U in 14 HEIs of conventional education are presented indicatively in relation to the physiognomy of D.E.

Keywords:

innovations in education, H.O.U., distance education, conventional education

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο σύγχρονο μεταβλητό τοπίο και χαρακτηρίζεται ως το σημαντικότερο μέσο για την κοινωνική και πολιτισμική συνοχή. Συνεπώς τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να είναι ευέλικτα και να προβλέπουν τις μελλοντικές παραμέτρους που θα επιδράσουν στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο προσέφερε και προσφέρει τη δυνατότητα σπουδών σε χιλιάδες ανθρώπους, ταυτόχρονα όμως άσκησε επίδραση στη συμβατική ακαδημαϊκή εκπαίδευση παραμένοντας ανοικτό στις επιταγές των

νέων εκπαιδευτικών αναγκών και απαιτήσεων. Πολλά ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης φαίνεται να έχουν επηρεαστεί από τη δυναμική παροχής προγραμμάτων σπουδών μέσω του μοντέλου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Chawinga & Zozie, 2016) λόγω των ανταγωνιστικών και απαιτητικών αγορών, συχνά χωρίς την προσεκτική εφαρμογή των στοιχείων που χαρακτηρίζουν τα ποιοτικά δεδομένα και κριτήρια ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα πολλά Α.Ε.Ι. της χώρας προσφέρουν προγράμματα επιμόρφωσης, με το ερώτημα όμως αν πληρούν τις προϋποθέσεις αποτελεσματικής λειτουργίας και εφαρμογής της εξ ΑΕ.

Τα πλεονεκτήματα της εξ ΑΕ είναι σημαντικά σε σχέση με το περιβάλλον της συμβατικής εκπαίδευσης. Από τα πιο βασικά είναι η προσφορά ευελιξίας στο χώρο και χρόνο ενασχόλησης των εκπαιδευομένων με το μαθησιακό τους αντικείμενο. (Νικολάκη, κ.α., 2013). Τους προσφέρεται η δυνατότητα να μελετούν με το δικό τους ρυθμό το διδακτικό υλικό το οποίο είναι δομημένο να εξυπηρετεί τη μαθητοκεντρική φυσιολογία της εξ ΑΕ (Κουτσούμπα & Λυκεσάς, 2013 Buselic, 2012). Επιτρέπει στα ιδρύματα να εκπαιδεύουν ένα μεγαλύτερο αριθμό ατόμων απασχολώντας μικρότερο αριθμό διδασκόντων, προσφέροντας έτσι μια οικονομικά αποδοτική μέθοδο παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Garuth & Garuth, 2013) Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι έχουν την ευκαιρία να συνεχίσουν τη διά βίου μάθηση ανεξάρτητα από τον τρόπο ζωής ή την τοποθεσία στην οποία ζουν (Cheawjindakarn, et al., 2016). Ως αποτέλεσμα αυτών, πολλά ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν να προσφέρουν εξ αποστάσεως μάθησης προγράμματα επιμόρφωσης που ολοένα και αυξάνουν.

Η εφαρμογή του μοντέλου της εξ ΑΕ και των υποστηρικτικών της δομών απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζεται σε δομές της συμβατικής εκπαίδευσης. Η εκτίμηση του παιδαγωγικού χαρακτήρα των προγραμμάτων σπουδών αποτελεί στοιχείο μελέτης και έρευνας καθώς διαπερνά την πορεία όλου του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, ενώ συχνά δε δίδεται η αρμόζουσα προσοχή που απαιτείται.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει στο πλαίσιο του προγράμματος «Χρηματοδότηση έρευνας στο Ε.Α.Π.», το ερευνητικό έργο που στοχεύει στη διερεύνηση και ανάλυση των καινοτομιών, των αλλαγών και των επιρροών που ξεκίνησαν από το Ε.Α.Π. και είχαν επίδραση στον τρόπο προσφοράς προγραμμάτων μικρής ή μεγάλης διάρκειας σπουδών από ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε τομείς που συνθέτουν την παιδαγωγική υπόσταση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επίσης, στη διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών όπως αυτές προκύπτουν ανάμεσα στα ετήσια και εξαμηνιαία προγράμματα που προσφέρονται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Η σύλληψη της πρότασης προέκυψε από τη μελέτη της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας όπου διαφάνηκε η ανάγκη διερεύνησης της εφαρμογής και της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη συμβατική ακαδημαϊκή εκπαίδευση. Πολλά ιδρύματα συμβατικής εκπαίδευσης έχουν επηρεαστεί από τη δυναμική παροχής προγραμμάτων σπουδών μέσω του μοντέλου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, λόγω των ανταγωνιστικών και απαιτητικών αγορών, συχνά χωρίς την προσεκτική εφαρμογή των στοιχείων που χαρακτηρίζουν τα ποιοτικά δεδομένα και κριτήρια ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Συχνά, τα χαρακτηριστικά που αποτελούν προϋποθέσεις αποτελεσματικής λειτουργίας της εξ ΑΕ δεν περιλαμβάνονται στην εκπαιδευτική πραγματικότητα των συμβατικών πανεπιστημίων.

Συνεπώς, θα διερευνηθεί πώς το Ε.Α.Π. επηρέασε τη συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση στη δημιουργία και παροχή εξ αποστάσεως προγραμμάτων σπουδών ή επιμόρφωσης σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, το ρόλο του διδάσκοντα, την αξιολόγηση, την υποστήριξη, το ρόλο του ιδρύματος που σχεδιάζει και υλοποιεί το εκάστοτε εξ ΑΕ εκπαιδευτικό πλάνο. Με τα αντίστοιχα κριτήρια θα διερευνηθούν μέσα από την έρευνά μας οι ομοιότητες και διαφορές εξαμηνιαίων και ετησίων προγραμμάτων Ε.Α.Π. όπως ξεκίνησε να τα προσφέρει σχετικά πρόσφατα.

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης του ΕΑΠ στο ακαδημαϊκό τοπίο και στους τομείς που διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των αρχών της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Διασαφήνιση όρων « καινοτομία» και «αλλαγές» στην εκπαίδευση

Το ερευνητικό έργο έχει ως αντικείμενο τις καινοτομίες, αλλαγές και επιρροές του Ε.Α.Π. στα άλλα Α.Ε.Ι.. Οι όροι «καινοτομία» κι «εκπαίδευση» συνδέονται μεταξύ τους μέσω μιας αμοιβαίας σχέσης. Η καινοτομία αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, η οποία με τη σειρά της θα μπορέσει να ικανοποιήσει τις ανάγκες των εκπαιδευομένων καθιστώντας τους δημιουργικούς και δυναμικούς πολίτες του 21ου αιώνα (Salmon, & Wright, 2014).

Σε επίπεδο εκπαιδευτικού συστήματος, καινοτομία ορίζεται ως η ικανότητα του συστήματος να εδραιώνει αλλαγές και βελτιώσεις – να προωθεί πειραματισμούς και να ασκεί σε αυτούς παρακολούθηση, αξιολόγηση, ανατροφοδότηση. Αποτελεί μία δέσμη ενεργειών που εμπεριέχουν και προωθούν νέες αντιλήψεις για την εκπαίδευση αναφορικά με την αλλαγή αρχών και πεποιθήσεων, την εφαρμογή νέων διδακτικών προσεγγίσεων και τη χρήση νέων διδακτικών μέσων (Yick, et al., 2005). Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες ορίζονται γενικότερα ως η κάθε δραστηριότητα που είναι προσανατολισμένη στο σκοπό, σε οργανωτικές λύσεις, σε συγκεκριμένο σύστημα, διαδικασία ή μέθοδο υλοποίησης των διαφόρων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Δραστηριοτήτων, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από την καθιερωμένη πρακτική και μπορεί να εφαρμόζονται για πρώτη φορά σε έναν εκπαιδευτικό φορέα (Westera, 2014).

Στην βιβλιογραφία διαπιστώνεται συνεχώς μια τεράστια σύνδεση μεταξύ των εννοιών της καινοτομίας και της αλλαγής. Σύμφωνα με τους Ossianniilsson et al.(2015) η εκπαίδευση στο σύνολό της διέπεται και από τους δύο αυτούς όρους, οι οποίοι παρόλο που είναι άμεσα συνδεδεμένοι, δεν ταυτίζονται. Κάθε καινοτομία εμπεριέχει την έννοια της αλλαγής, όμως κάθε αλλαγή δεν αποτελεί καινοτομία (Godsk 2014 ; Chaudry & Rahman, 2010). Ουσιαστικά, η εκπαιδευτική αλλαγή πραγματοποιείται με την εφαρμογή καινοτομιών, ενώ η καινοτομία αποτελεί εκούσια και συνειδητή αλλαγή που βασίζεται σε συγκεκριμένη στοχοθεσία και προγραμματισμένες δράσεις (Daniels, 2010 ; EL-Annan, 2015 ; Daniel, 2013). Σύμφωνα με τον Godsk (2013), ως εκπαιδευτική αλλαγή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε εκπαιδευτικός μετασχηματισμός, ο οποίος άλλοτε θεσμοθετείται με ρυθμίσεις μικρότερη

εμβέλεια, όπως υπουργικές αποφάσεις και άλλοτε επέρχεται απλά χωρίς να θεσμοθετηθεί.

Σκοπός και στόχοι του ερευνητικού έργου

Σκοπός της ερευνητικής πρότασης είναι η ανάλυση και διερεύνηση των καινοτομιών, των αλλαγών και των επιρροών που διαδραμάτισε αυτά τα χρόνια το Ε.Α.Π. και του τρόπου που επηρέασε τη μεθοδολογία προγραμμάτων σπουδών στα συμβατικά ιδρύματα κάθε μορφής και σε τομείς που συνθέτουν την παιδαγωγική υπόσταση της εξ ΑΕ. Επιπροσθέτως, το Ε.Α.Π. τα τελευταία χρόνια ακολουθώντας τις απαιτήσεις των καιρών προχώρησε στην προσφορά προγραμμάτων σπουδών εξαμηνιαίας διάρκειας. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί πώς μέσω της πρωτοπόρας διαδρομής του, αυτά τα προγράμματα παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές με τα ετήσια που προσφέρει, καθώς επίσης και οι πιθανοί προβληματισμοί, όπως αυτοί θα προκύψουν από τα νέα δεδομένα. Πιο συγκεκριμένα:

A) Επειδή τα στοιχεία τα οποία στην ουσία αποτελούν χαρακτηριστικά και καταγράφονται ως προϋποθέσεις αποτελεσματικής λειτουργίας της εξ ΑΕ (Lionarakis, 2001, 2006, 2008, 2010, 2019) δεν εφαρμόζονται πάντα και ολοκληρωμένα στην εκπαιδευτική πραγματικότητα, θα διερευνηθεί πώς το Ε.Α.Π. επηρέασε τη συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση στην παροχή εξ αποστάσεως προγραμμάτων σπουδών ή επιμόρφωσης σε σχέση με : Το εκπαιδευτικό υλικό στο πλαίσιο της εξ ΑΕ και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει για να διευκολύνει την ενεργό μάθηση / Την ύπαρξη σχεδιασμού εκπαιδευτικής παρέμβασης και υποστήριξης / Το ρόλο που έχει δοθεί στον διδάσκοντα σε σχέση με την επικοινωνία, συμβουλευτική των φοιτητών / Τον τρόπο αξιολόγησης και ανατροφοδότησης των φοιτητών και του υλικού που καλούνται να επεξεργαστούν / Το ρόλο του ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος που οργανώνει και σχεδιάζει την εισαγωγή και εφαρμογή του μοντέλου τις εξ ΑΕ μαζί με τα προγράμματα σπουδών στο συμβατικό περιβάλλον εκπαίδευσης / Την απουσία της ομάδας σε σημαντικό βαθμό σε σχέση με τη συμβατική εκπαίδευση και τη χρήση εξατομικευμένων και συνεργατικών μορφών διδασκαλίας & μάθησης /

B) Θα διερευνηθούν οι ομοιότητες και διαφορές εξαμηνιαίων και ετησίων προγραμμάτων Ε.Α.Π. καθώς και πιθανοί προβληματισμοί σε σχέση με : Το

εκπαιδευτικό υλικό/ Την υποστήριξη των φοιτητών / Την επικοινωνία καθηγητή – συμβούλου με το φοιτητή / Εργασίες/ εξετάσεις/ανατροφοδότηση / Το ρόλο του καθηγητή – συμβούλου / Προβληματισμοί που θα προκύψουν από τα δεδομένα της έρευνας.

Μεθοδολογία ερευνητικού έργου

Η προτεινόμενη έρευνα έως τώρα εκπονείται ως εξής: διερευνά βιβλιογραφικά τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν αρχικά στην ίδια τη λειτουργία του Ε.Α.Π. μέσω των καινοτομιών του και στη συνέχεια διερευνώνται οι επιρροές του σε συμβατικά ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας σε σχέση με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από αυτά και με βάση τους παραπάνω στόχους και σκοπό της έρευνας. Στη συνέχεια θα συγκεντρωθούν και καταγραφούν τα στοιχεία όπως θα προκύψουν από την έρευνα. Θα αναλυθούν τα αποτελέσματα της έρευνας αφού συνδεθούν με τις αρχές και τα χαρακτηριστικά της εξ ΑΕ όπως αυτή παρέχεται από το Ε.Α.Π.. Θα καταγραφούν αναλυτικά οι αλλαγές και η επιρροή που διαδραματίζει το Ε.Α.Π. στο ακαδημαϊκό τοπίο της χώρας. Επίσης, θα εντοπιστούν τα προβλήματα που πιθανόν έχουν δημιουργηθεί από την παροχή εξαμηνιαίων προγραμμάτων σπουδών από το Ε.Α.Π. και θα προταθούν λύσεις προς την αντιμετώπιση τους. Τη βιβλιογραφική έρευνα θα ακολουθήσουν συνεντεύξεις από διδάσκοντες τόσο του ΕΑΠ όσο και συμβατικών πανεπιστημίων.

Καινοτομίες του Ε.Α.Π. & αλλαγές στην προσφορά ποιοτικής παροχής προγραμμάτων σπουδών

Παρακάτω με βάση την έως τώρα βιβλιογραφική έρευνα ακολουθούν στοιχεία καινοτομίας του Ε.Α.Π. και περιγράφονται οι αλλαγές / οι τρόποι που η ύπαρξη αυτών των καινοτομιών διαμορφώνει τη λειτουργία του ως εκπαιδευτικού οργανισμού αποκλειστικά βασισμένων στη φιλοσοφία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕΑΠ 2013, 2021, 2022, n.d).

Η Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης

Η Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (στο εξής ΜΕΑ) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π.) ιδρύθηκε με το Ν.2552/97. Βασικός της στόχος είναι να

συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών του Ε.Α.Π. μέσω των εργασιών που διεκπεραιώνει καθ' όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Οι στόχοι της ΜΕΑ αφορούν στην αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του Ε.Α.Π. και πιο συγκεκριμένα των διδασκόντων, των θεματικών Ενότητων (ΘΕ), του εκπαιδευτικού υλικού και των διοικητικών υπηρεσιών. Επίσης, άλλες δραστηριότητες της Μονάδας είναι η επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού του Ε.Α.Π. η συνεργασία με αρμόδιους φορείς για την εξωτερική αξιολόγηση και η επιστημονική έρευνα σε μεθόδους και διαδικασίες για τη διασφάλιση της ποιότητας εκπαιδευτικών τεχνολογιών. Η λειτουργία της ΜΕΑ έχει επιφέρει τις εξής αλλαγές στις διαδικασίες λειτουργίας του Ε.Α.Π.:

Οι αξιολογούμενοι μπορούν να γνωρίζουν το αποτέλεσμα της αξιολόγησής τους και κατά συνέπεια τα σημεία στα οποία θα χρειαστεί να βελτιώσουν το έργο τους. Επίσης, η ανανέωση της θητείας των μελών του διδακτικού προσωπικού για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος γίνεται με βάση τις διαδικασίες της ΜΕΑ. Ακόμα, δημιουργούνται αναφορές με συγκεντρωτικά αλλά και αναλυτικά στοιχεία αποτελεσμάτων αξιολόγησης που είναι διαθέσιμα σε μέλη ΣΕΠ, σε συντονιστές και σε Διευθυντές Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΠΣ). Έτσι, αναδεικνύονται σημεία προς βελτίωση είτε στο συντονισμό μίας θεματικής ενότητας είτε στη διεύθυνση ενός προγράμματος σπουδών. Επιπλέον, παράγονται εκθέσεις οι οποίες επισυνάπτονται στους απολογισμούς που αποστέλλονται σε κάθε Π.Σ. Με αυτόν τον τρόπο οι συντονιστές αυτών των ΘΕ είναι σε θέση να έχουν μία πλήρη εικόνα για την αξιολόγηση στη συγκεκριμένη ΘΕ. Με την πρόσβαση στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού που παρέχεται για τη συγκεκριμένη ΘΕ και στον αξιολογικό πίνακα διδασκόντων, η υπηρεσία του «Ιστορικού Αξιολογήσεων» διατίθεται μέσω του Συστήματος Ηλεκτρονικής Αξιολόγησης (Σ.Η.Α). Έτσι, δικαίωμα πρόσβασης έχουν όλοι οι διδάσκοντες, οι συντονιστές & οι διευθυντές των Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΠΣ). Τα αποτελέσματα της ηλεκτρονικής αξιολόγησης χρησιμοποιούνται από τις επιμέρους επιτροπές των Προγραμμάτων Σπουδών (ΠΣ) ως εργαλείο αναθεώρησης των προσφερόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών τους, αλλά και ως μέσο εντοπισμού αδυναμιών που αφορούν στη γενικότερη οργάνωση του ΠΣ. Πιο συγκεκριμένα αναφέρονται οι εξής ενέργειες: Γίνεται αναδιαμόρφωση του χρονοδιαγράμματος

μελέτης / Πραγματοποιείται επανεξέταση της επικοινωνίας μεταξύ Διδασκόντων – Φοιτητών / Καθορίζονται οι απαιτήσεις για αποτελεσματικότερη οργάνωση των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων (Ο.Σ.Σ.)/ Κριτήρια όπως, η συχνή χαμηλή βαθμολογία, τα μη θετικά σχόλια των φοιτητών αλλά και η γενικότερη συμπεριφορά ορισμένων ΣΕΠ, οδηγούν στην αλλαγή του διδακτικού προσωπικού Στον αντίποδα, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης διδασκόντων χρησιμοποιούνται για την επιλογή τους με στόχο τη συμμετοχή σε πιλοτικές δράσεις του Ε.Α.Π. (Σεμινάρια Επιμόρφωσης) / Η ΜΕΑ παράγει ομάδες εκθέσεων, οι οποίες περιέχουν δείκτες αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου που παρέχει το Ε.Α.Π. για κάθε Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ), για κάθε Σχολή, και για ολόκληρο το Ε.Α.Π.. Το υλικό δίνεται ως σύνολο αναφορών στους εξωτερικούς αξιολογητές (ΕΑΠ,χ.η).

Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (Μ.Ε.Ε.)

Η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου έχει ως αρμοδιότητα την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, είτε ως αρωγή προς τον Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής του Ε.Α.Π., είτε στο πλαίσιο του ετήσιου προγράμματος εργασιών, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του. Επίσης, τη διασφάλιση της ορθής, αποτελεσματικής και ασφαλούς διαχείρισης και χρήσης των πληροφοριακών συστημάτων, όπως και τον έλεγχο της λειτουργίας, των δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων του Ε.Α.Π. βάσει των αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης (ΕΑΠ,χ.η).

Η λειτουργία της ΜΕΕ έχει επιφέρει τις εξής αλλαγές στις διαδικασίες λειτουργίας του Ε.Α.Π.: Αξιολόγηση της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων του Ε.Α.Π. βάσει της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της διαφάνειας / Αξιολόγηση των διαδικασιών σχεδιασμού, της εκτέλεσης και της αξιολόγησης των λειτουργιών και των προγραμμάτων / Κατάρτιση προγράμματος εσωτερικών ελέγχων των διοικητικών, ακαδημαϊκών, ερευνητικών και υπηρεσιακών μονάδων και δομών του Ε.Α.Π., λαμβάνοντας υπόψη τον στρατηγικό σχεδιασμό αυτού / Διενέργεια προγραμματισμένων και έκτακτων ελέγχων στις διοικητικές υπηρεσίες, στις ακαδημαϊκές, ερευνητικές και λοιπές δομές και μονάδες του Ε.Α.Π. και την κατάρτιση των εκθέσεων ελέγχου / Υποβολή περιοδικής αναφοράς προς τον Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής και τη Διοικούσα Επιτροπή / Συμβούλιο Διοίκησης του Ε.Α.Π.

σχετικά με τη συμμόρφωση των υπηρεσιών με τις προτάσεις των εσωτερικών ελέγχων (ΕΑΠ,χ.η).

Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας (Ε.Ε.Υ.Ε.Μ.)

Το Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας (ΕΕΥΕΜ) ιδρύθηκε με το άρθρο 7 του Ν.2552/97 και λειτουργεί σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό του ως ανεξάρτητη μονάδα του Ε.Α.Π. Υποστηρίζει και επικουρεί όλα τα μέλη της κοινότητας του (ακαδημαϊκό και εκπαιδευτικό προσωπικό, συνεργαζόμενους επιστήμονες, φοιτητές και ερευνητές) για τη δημιουργία, την υιοθέτηση, την πιστοποίηση και την υλοποίηση εκπαιδευτικού υλικού, αποτελεσματικής διδασκαλίας και καινοτόμων εκπαιδευτικών τεχνολογιών.

Η λειτουργία του ΕΕΥΕΜ έχει επιφέρει τις εξής αλλαγές στις διαδικασίες λειτουργίας του Ε.Α.Π.: Αναπτύσσει ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό κατάλληλο για τις απαιτήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης / Συντονίζοντας τη διαδικασία ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου, παρέχει πλήρη τεχνική υποστήριξη και εκπαίδευση στους συντελεστές ανάπτυξης του εκπαιδευτικού υλικού έτσι ώστε το υλικό να καλύπτει τις προϋποθέσεις της εξ ΑΕ / Παρέχοντας πιστοποίηση του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού με βάση διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, διασφαλίζει την ποιότητα του / Επιμόρφωσε 1.500 περίπου δημιουργούς εκπαιδευτικού υλικού. Οι δημιουργοί αυτοί ανέπτυξαν περίπου 600 τίτλους βιβλίων με βάση τις αρχές της εξ ΑΕ/. Δημιουργήθηκε επιμορφωτικό υλικό το οποίο περιλαμβάνει και αναλύει εκτενώς τα βασικά πληροφοριακά συστήματα και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του Ε.Α.Π. που οφείλουν να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν οι διδάσκοντες. Στόχος του συγκεκριμένου υλικού είναι η παροχή τεχνολογίας για την αξιοποίηση των παρεχόμενων τεχνολογιών μάθησης, η ερμηνεία των αξιολογήσεων της ποιότητας του έργου των διδασκόντων και η δυνατότητα διεύρυνσης του γνωστικού ορίζοντα των διδασκόντων με πηγές πληροφόρησης. Το υλικό συμπληρώνεται με οπτικοακουστικές παρουσιάσεις των βασικών ηλεκτρονικών υπηρεσιών του Ε.Α.Π.. Ο σχεδιασμός και η δημιουργία αυτών των παρουσιάσεων έγιναν από το ΕΕΥΕΜ και τη ΜΕΑ αντίστοιχα για κάθε ηλεκτρονική υπηρεσία που διαχειρίζονται (ΕΑΠ , χ.η).

Πολυμορφικότητα

Το 1998 ο Λιοναράκης εισάγει τον όρο «Πολυμορφική Εκπαίδευση» ο οποίος προσδιορίζει μια διάσταση, μια οπτική, μια φιλοσοφία και μεθοδολογία στην Α εξ ΑΕ. Αυτές οδηγούν σε συγκεκριμένες παιδαγωγικές πρακτικές στις διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης θέτοντας το στοιχείο της πολυλειτουργικότητας τόσο σε επίπεδο ποικιλομορφίας των μέσων που αξιοποιούνται, όσο και σε επίπεδο παιδαγωγικών αρχών, αλλά και μιας ευρύτερης διαδικασίας ποιοτικής εκπαίδευσης (Λιοναράκης, 2001, 2006, 2013 Μανούσου, 2008).

Η πολυμορφικότητα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση επιτρέπει την προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε διάφορα επίπεδα και προτιμήσεις των εκπαιδευομένων. Οι εκπαιδευόμενοι έχουν διαφορετικούς τρόπους μάθησης, ρυθμούς και προτιμήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην πορεία της αποτελεσματικής εκπαίδευσης. Αναφέρεται σε εκπαιδευτικούς, παιδαγωγικούς όρους και διαστάσεις, προσφέρει τη δυνατότητα και την ευελιξία ανάπτυξης εκπαιδευτικών μοντέλων με ποιοτικά κριτήρια και με προσαρμογή στις ανάγκες του εκάστοτε συστήματος.

Ταυτόχρονα η πολυμορφικότητα αποδίδει στην εξ ΑΕ ιδιαίτερες αξίες όπως η ευελιξία, η δημοκρατικότητα, η ελευθερία επιλογών και διαχείρισης, όπως των μέσων μεταφοράς της πληροφορίας και επικοινωνίας, αξιοποιώντας όμως αξιολογικές διαδικασίες μετρησιμότητας (Λιοναράκης, 2006). Αποτελεί πυλώνα της εξ ΑΕ που διαπερνά όλα τα στάδια της μαθησιακής/ διδακτικής πορείας.

Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις Ο.Σ.Σ.

Οι ομαδικές συμβουλευτικές συναντήσεις, αποτελούν τετράωρες εκπαιδευτικές συναντήσεις είτε διά ζώσης είτε κυρίως μέσω της Υπηρεσίας Τηλεδιασκέψεων. Στα ψηφιακά τμήματα χρησιμοποιείται πλατφόρμα τηλεδιασκέψεων για την διεξαγωγή των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων, αντί για τις δια ζώσης σε προκαθορισμένες αίθουσες. Η Υπηρεσία Τηλεδιασκέψεων επιλέγει για αυτό το σκοπό συστήματα τα οποία προσομοιώνουν μια αίθουσα διδασκαλίας, είναι

επικεντρωμένα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και όχι απλά στην επικοινωνία, με εργαλεία και δυνατότητες συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και διευκόλυνσης στη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (Ε.Α.Π, χ.η).

Με την ύπαρξη των Ο.Σ.Σ. παρέχεται στους εκπαιδευόμενους γνωστική, συναισθηματική, ψυχολογική και εκπαιδευτική υποστήριξη. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω επεξήγησης του διδακτικού υλικού, αποσαφήνισης των οδηγιών πριν από τις γραπτές εργασίες, παροχής ανατροφοδότησης, καθοδήγησης των φοιτητών σε σχέση με τη μελέτη του διδακτικού υλικού, επίλυσης αποριών. Επιπλέον, προσφέρουν ζωντανή αλληλεπίδραση διδάσκοντα-εκπαιδευόμενου, επικοινωνία ανάμεσα σε όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας που μετέχουν, ενώ εφαρμόζονται ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές. Οι Ο.Σ.Σ αποτελούν τη μοναδική περίπτωση επικοινωνίας πρόσωπο με πρόσωπο, του καθηγητή-συμβούλου με τους εκπαιδευόμενους και κρίνεται ως η πιο σημαντική, χρήσιμη και ουσιαστική μορφή επαφής με αυτούς. Επίσης συμβάλλουν στον αυτοπροσδιορισμό των εκπαιδευομένων και στον έλεγχο μαθησιακής διαδικασίας που αποτελεί στοιχεία της αυτορρυθμιζόμενης μάθησης (Λιοναράκης, κ.α.2019).

Διδακτικό υλικό

Στην εξ ΑΕ το διδακτικό υλικό διαδραματίζει τεράστιο ρόλο. Αποτελεί το βασικό πυλώνα και πηγή γνώσης καθώς αναπληρώνει την έλλειψη της φυσικής παρουσίας του διδάσκοντα. Αποτελεί το βασικότερο εργαλείο μάθησης. Πιο συγκεκριμένα το πολυμορφικό υλικό εξασφαλίζει την ύπαρξη ευέλικτης, δυναμικής και εξατομικευμένης μάθησης και επικεντρώνεται σε ένα αλληλεπιδραστικό περιεχόμενο ανάμεσα σε εκπαιδευόμενους, διδάσκοντα και εκπαιδευόμενου καθώς και ανάμεσα σε εκπαιδευόμενο και διδακτικό υλικό. Ταυτόχρονα σκοπός του είναι να παρακινεί τους εκπαιδευόμενους κατά τη μαθησιακή τους πορεία (Lionarakis, et al., 2018 Hassan, et al., 2014).

Η διδακτική αλλάζει προσανατολισμό, καθώς από την ευθύνη του διδάσκοντα, περνά στην αξία που πρέπει να έχει το διδακτικό υλικό, ανεξάρτητα από τη μορφή που έχει. Ο εκπαιδευόμενος μελετά το εκπαιδευτικό υλικό της ενότητας, συνεργάζεται με τα άλλα μέλη της ομάδας και ανταλλάσσει απόψεις με στόχο την ολοκλήρωση των

δραστηριοτήτων που τους έχουν ανατεθεί στο χρονικό πλαίσιο που έχει συμφωνηθεί με τον διδάσκοντα.

Με το διδακτικό υλικό που ακολουθεί τη φυσιολογία της εξ ΑΕ ο τόπος, ο χρόνος και ο ρυθμός μελέτης καθορίζονται από τον κάθε φοιτητή. Το υλικό «ενεργοποιεί το μαθητή να μαθαίνει μόνος και να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία μάθησης» (Λιοναράκης 2001). Εξασφαλίζει τις διδακτικές λειτουργίες που στο συμβατικό περιβάλλον θα επιτελούνταν με την παρέμβαση του διδάσκοντα. Καθοδηγεί το φοιτητή στη μελέτη του. Επεξηγεί δύσκολα σημεία και έννοιες. Αξιολογεί και ενημερώνει το φοιτητή για την πρόοδό του. Ενθαρρύνει το φοιτητή να συνεχίσει. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί την καρδιά του συστήματος.

Ρόλος διδάσκοντα/ Επικοινωνία

Ο ρόλος του διδάσκοντα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι επικοινωνιακός, συμβουλευτικός και εμπνευστικός. Σε αυτό συμβάλλουν οι τακτικές και διαφορετικές μορφές επικοινωνίας που μπορεί -και οφείλει- να έχει ο διδάσκων με τους φοιτητές του. Δημιουργείται ένα πλαίσιο στήριξης από τον διδάσκοντα, το οποίο μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Υπάρχει κατά συνέπεια, μια μετάβαση από το παραδοσιακό και απαρχαιωμένο πλέον δασκαλοκεντρικό μοντέλο στο μαθητοκεντρικό μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Ενεργοποιεί τα μέλη της ομάδας του για να κατανοήσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες, ώστε να προσδιορίσουν τα μέσα για να τις καλύψουν αποτελεσματικά. (Γιαγκλής ,κα.2013)

Η διασφάλιση τακτικής και αμοιβαίας επικοινωνίας μεταξύ διδάσκοντα και διδασκομένου έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού η ποιότητά της αντισταθμίζει την έλλειψη αμεσότητας και προσωπικής επαφής (Ζυγούρης & Μαυροειδής, 2011) Ο διδάσκων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει και τον ρόλο του συμβούλου. Είναι λοιπόν, το πρόσωπο κλειδί στα προγράμματα εξ ΑΕ, διότι λειτουργεί ως σύνδεσμος ανάμεσα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα και τους φοιτητές/σπουδαστές, λαμβάνοντας πρόνοια για την καθοδήγηση των σπουδών τους. Με άλλα λόγια, ο διδάσκων

αναλαμβάνει κυρίως να υποστηρίζει τους συμμετέχοντες στη μαθησιακή διαδικασία (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2010).

Γραπτές εργασίες

Στο Ε.Α.Π. η εκπόνηση εργασιών είναι υποχρεωτική για την επιτυχή αποπεράτωση των Θεματικών Ενοτήτων μέσα στο προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα σπουδών που κάθε ενότητα ακολουθεί. Ο αριθμός των εργασιών άπτεται του αντικείμενου σπουδών και προκειμένου για την συμμετοχή τους στις τελικές εξετάσεις της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να συγκεντρώσουν από τις Γ.Ε. το 50% της δυναμικά άριστης βαθμολόγησης όλων των εργασιών (Ε.Α.Π., 2013).

Αυτό έχει ως συνέπεια τη γνωστική και μεταγνωστική εμπλοκή των εκπαιδευομένων. Λειτουργούν παρακινητικά, αφού παρέχουν τη δυνατότητα ενεργητικής και βιωματικής εμπλοκής. Κατευθύνουν, μεταφέρουν και προσαρμόζουν τις δράσεις τους στις νέες γνωστικές απαιτήσεις, στα νέα γνωστικά εγχειρήματα. Επίσης, προσφέρουν στους εκπαιδευομένους την αίσθηση αυτό αποτελεσματικότητας για την επίτευξη των στόχων τους. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι μαζί με τους στόχους μάθησης αποκτούν και στόχους επίδοσης ενώ ταυτόχρονα. χρησιμοποιούν δεξιότητες και διδάσκονται τα κριτήρια για ακαδημαϊκή γραπτή εργασία.

Κε.Συ.Ψ.Υ.

Το 2013 η Συνεδρίαση της Διοικούσας Επιτροπής του Ε.Α.Π. ενέκρινε τη σύσταση του Κέντρου Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης. Παρέχει δωρεάν υπηρεσίες ενημέρωσης, στήριξης και ψυχολογικής συμβουλευτικής σε όλα τα μέλη της κοινότητας του Ε.Α.Π. που αντιμετωπίζουν περιστασιακές δυσκολίες σε αναπτυξιακά, προσωπικά και εκπαιδευτικά ζητήματα, όπως εκδηλώσεις άγχους και στρες, δυσκολίες προσαρμογής στις συνθήκες σπουδών, προβλήματα ή δυσκολίες στις σχέσεις, ψυχοσωματικά προβλήματα, προβλήματα διαχείρισης χρόνου, λήψης αποφάσεων, αδυναμίας συγκέντρωσης, μειωμένης απόδοσης, έλλειψης ενδιαφέροντος κ.α. Επίσης, δίνει πληροφόρηση σε θέματα ψυχικής υγείας και συμβουλευτικής. Με τις υπηρεσίες του συμβάλλει αποτελεσματικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των αποδεκτών των υπηρεσιών του. Ταυτόχρονα διευκολύνει τα

μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας του Ε.Α.Π. στην εκπαιδευτική διαδικασία (Ε.Α.Π, χ.η).

Επιμόρφωση ΣΕΠ

Μέχρι το ακαδημαϊκό έτος 2014-15, η διαδικασία της επιμόρφωσης γινόταν με διαζώσης σεμινάρια, κάτι που δημιουργούσε περιορισμούς ως προς τον αριθμό των συμμετεχόντων, τη δυνατότητα συμμετοχής διδασκόντων που βρίσκονταν σε απομακρυσμένες περιοχές, τη δυνατότητα οικονομικής κάλυψης σχετικών δαπανών κ.λπ. Πλέον, η επιμόρφωση των μελών ΣΕΠ πραγματοποιείται από απόσταση με χρήση τεχνολογιών Massive Open Online Courses (MOOCs) με μαθήματα που αποσκοπούν στη διαδραστική συμμετοχή μεγάλης κλίμακας και στην ανοιχτή πρόσβαση μέσω του διαδικτύου.

Η επιμόρφωση των διδασκόντων και ιδίως των νέων μελών Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ) έχει ως αποτέλεσμα να καταρτίζονται με γνώσεις σχετικές με την Εξ ΑΕ καθώς και με τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών που υποστηρίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία στο Ε.Α.Π.. Επίσης, ενημερώνονται σχετικά με παραδείγματα καλών πρακτικών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τα μέλη Σ.Ε.Π., αξιοποιώντας τα παραδείγματα καλών πρακτικών μπορούν να αντλήσουν ιδέες για εφαρμογές, προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες συνθήκες και απαιτήσεις της δικής τους Θεματικής Ενότητας (ΕΑΠ, 2022).

Επιρροές Ε.Α.Π. σε Α.Ε.Ι. συμβατικής εκπαίδευσης

Παρακάτω καταγράφεται ενδεικτικά η επιρροή του Ε.Α.Π., όπως διαφαίνεται στον τρόπο που 14 συμβατικά Α.Ε.Ι. της χώρας προσφέρουν, προγράμματα επιμόρφωσης εξ αποστάσεως σε συνδυασμό με τα δικά τους, ως συμβατικών δομών εκπαίδευσης. Πρόκειται για τα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμια Πατρών, Μακεδονίας, Ιωαννίνων, Αιγαίου, Κρήτης, Πειραιά, Δυτικής Αττικής, Θεσσαλίας. Πελοποννήσου, Ιόνιο, Διεθνές, Οικονομικό, Αριστοτέλειο Θεσσαλονίκης. Όλα τα παρακάτω αφορούν την προσφορά προγραμμάτων επιμόρφωσης μέσω της εξ ΑΕ από τα συμβατικά Α.Ε.Ι. και όχι τον γενικότερο τρόπο που έχει επηρεαστεί η συμβατική εκπαίδευση. Τα παρακάτω στοιχεία έχουν προκύψει από τις

πληροφοριακές σελίδες των δεκατεσσάρων Α.Ε.Ι.. Παρουσιάζονται ενδεικτικά τα στοιχεία στα οποία αναφέρονται και σχετίζονται με την εξ ΑΕ (National kapodistrian University of Athens,nd Athens University of Economics & Business, nd ,Aristotle's University(n.d) Ionian University(n.d). International Hellenic University nd University of Crete n.d University of Ioannina. n.d University of Macedonia. n.d. University of Patras, n.d University of the Peloponnese n.d University of Piraeus University of Western Attica, n,d University of the Aegean, n.d University of Thessaly, n.d). Με βάση τα έως τώρα στοιχεία της έρευνας προκύπτουν τα εξής:

Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπως και του Πειραιά προσφέρει Θεματικές ενότητες αντί για Μαθήματα. Το στοιχείο της αυτονομίας στη μελέτη παρουσιάζεται από όλα τα πανεπιστήμια, όπως και το στοιχείο του ευέλικτου προγραμματισμού στη μελέτη. Στα Πανεπιστήμια Ιωαννίνων, Αιγαίου, Κρήτης, Θεσσαλίας, Πειραιά, Αριστοτέλειο, Ιόνιο, Πελοποννήσου. τονίζεται πως το διδακτικό υλικό που προσφέρεται, ακολουθεί τις αρχές της εξ ΑΕ. Η ύπαρξη γραπτής εργασίας κρίνεται αναγκαία ως προς την τελική αξιολόγηση σε συνδυασμό με ενδιάμεσους τρόπους συμμετοχής στα fora. Το στοιχείο της υποστήριξης προς τους φοιτητές καθώς και της επικοινωνίας παρουσιάζεται στο πληροφοριακό υλικό όλων των συμβατικών πανεπιστημίων.

Το πανεπιστήμιο της Κρήτης αναγνωρίζει την ανάγκη επικοινωνίας του κάθε φοιτητή σε όλη τη διάρκεια της μαθησιακής του πορείας. Διαθέτει ακαδημαϊκούς συμβούλους με σκοπό τη βοήθεια για την καλύτερη οργάνωση των σπουδών τους. Τα Τμήματα ορίζουν έναν Ακαδημαϊκό Σύμβουλο για κάθε φοιτητή ή φοιτήτρια που εγγράφεται σε αυτό. Οι Ακαδημαϊκοί Σύμβουλοι είναι διδάσκοντες του Τμήματος που, μέσα από συζήτηση, μπορούν να βοηθήσουν τον φοιτητή ή την φοιτήτρια σε ακαδημαϊκά θέματα, όπως η διαχείριση προβλημάτων με το πρόγραμμα σπουδών και η διασαφήνιση αποριών που μπορεί να υπάρχουν σε σχέση με τις διαδικασίες που έχει θεσπίσει το Τμήμα. Επίσης, λειτουργούν ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε φοιτητές και υπηρεσίες του Ιδρύματος, όπως η Φοιτητική Μέριμνα, το Γραφείο Πρακτικής Άσκησης ή το Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών, με στόχο την καλύτερη οργάνωση και επιτυχή περάτωση των σπουδών των φοιτητών. Οι Γραμματείες

ενημερώνουν τους νέο εισαχθέντες φοιτητές κατά την εγγραφή τους για το όνομα και τον τρόπο επικοινωνίας με τον/την Ακαδημαϊκό τους Σύμβουλο. Επίσης, το Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών (ΣΚΦ) είναι μια υπηρεσία του Πανεπιστημίου Κρήτης που παρέχει ατομική/ομαδική ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική σε όλους τους φοιτητές του ιδρύματος, σε δυσκολίες που σχετίζονται με: αναπτυξιακά, προσωπικά προβλήματα προσαρμογής, περιστασιακές/χρονίζουσες δυσκολίες. Υποστηρίζει φοιτητές με αναπηρία που αντιμετωπίζουν μαθησιακές, σωματικές ή ψυχολογικές δυσκολίες. Αναπτύσσει πρωτοβουλίες και προγράμματα εφαρμόζοντας ειδικές εκπαιδευτικές παροχές για την ισότιμη πρόσβασή τους στις ακαδημαϊκές σπουδές.

Πρώτα συμπεράσματα

Ακολουθώντας τις επιταγές της εποχής για δια βίου μάθηση, εξέλιξη, επικαιροποίηση της γνώσης και των δεξιοτήτων τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας προσφέρουν προγράμματα επιμόρφωσης. Κατά βάση φαίνεται να ακολουθούν κάποια στοιχεία που χαρακτηρίζουν την εξ ΑΕ, όχι όμως όλα και στον ίδιο βαθμό. Τα Α.Ε.Ι. αυτά, παρέχουν Πιστοποιητικά Επιμόρφωσης μέσα από προγράμματα συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με παρόχους τα ΚΕΔΙΒΙΜ (Κέντρα δια βίου μάθησης). Δεν παρέχουν πτυχία παρά μόνο μέσω του παραδοσιακού εκπαιδευτικού τους χαρακτήρα.

Παρέχουν το διδακτικό υλικό μέσω διαδικτύου, για τις θεματικές ενότητες, όπως τις ονομάζουν, τις οποίες προσφέρουν σε ένα εξ ΑΕ πρόγραμμα επιμόρφωσης. Η δυνατότητα μελέτης του υλικού προσφέρεται μέσω πλατφορμών, σε όποια μορφή και αν είναι, καθώς και της ύπαρξης φόρουμ για επικοινωνία των φοιτητών. Η ύπαρξη φόρουμ όμως δεν υπάρχει σε όλα τα προγράμματα ακόμα και αν τα προσφέρει το ίδιο το πανεπιστήμιο (π.χ Μακεδονίας).

Η επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τους διδάσκοντες γίνεται σχεδόν αποκλειστικά μέσω της πλατφόρμας και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι φοιτητές αποστέλλουν τα ερωτήματα τους στην πλατφόρμα και οι διδάσκοντες απαντούν σε αυτή. Άλλη μορφή προσωπικής επικοινωνίας δεν υπάρχει, παρά μόνο μέσω δύο ή τριών τηλεσυναντήσεων στις οποίες όμως δίνονται γενικές οδηγίες για τις εργασίες.

Το διδακτικό υλικό δεν είναι πάντα αποτέλεσμα εργασίας αυστηρώς ακαδημαϊκού προσωπικού, εκτός από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στο οποίο αναφέρεται ρητά πως προέρχεται από ακαδημαϊκό και επιστημονικό προσωπικό της χώρας ή του εξωτερικού.

Δεν γίνεται πουθενά λόγος για επιμόρφωση των διδασκόντων στην εξ ΑΕ, ούτε για Ομαδικές συμβουλευτικές Συναντήσεις. Επίσης, το Κέντρο Ψυχολογικής Υποστήριξης φαίνεται να υπάρχει μόνο στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης. Στο πανεπιστήμιο Θεσσαλίας φαίνεται να δίνεται βάρος στην εξοικείωση των φοιτητών με τις νέες τεχνολογίες στο πλαίσιο της εξ ΑΕ μέσα από πρόγραμμα προετοιμασίας δύο εβδομάδων. Στο πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δίνεται έμφαση στο διδακτικό υλικό που προσφέρεται ενώ στο Διεθνές Πανεπιστήμιο τονίζεται η υποστήριξη και επικοινωνία διδασκόντων και διδασκομένων σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Η προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από τα Α.Ε.Ι. που μελετήθηκαν ως τώρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί επιφανειακή στον τρόπο που προσφέρουν τα προγράμματα της, σε σχέση με τη φυσιογνωμία της εξ ΑΕ. Η έρευνα φιλοδοξεί να προχωρήσει σε βάθος προσεγγίζοντας τόσο τα θέματα των επιρροών των συμβατικών πανεπιστημίων από το Ε.Α.Π. όσο και των αλλαγών και καινοτομιών του ίδιου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Αυτό θα γίνει μέσω συνεντεύξεων διδακτικού προσωπικού τόσο του Ε.Α.Π. αλλά και συμβατικών ελληνικών πανεπιστημίων καθώς το πληροφοριακό υλικό από σελίδες πανεπιστημίων ή από βιβλιογραφία δε δύνανται από μόνα τους να δώσουν τεκμηριωμένα δεδομένα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Athens University of Economics & Business (n.d). Retrieved 10/3/2022 from <https://diaviou.aueb.gr/advanced-search/tag/programfollow/2/>

Aristotle's University(n.d). Retrieved 5/6/2022 from <https://www.diaviou.auth.gr/programs/eidiki-agogi-kai-mathisiakes-dyskolies-3/>

Hellenic Open University (n.d) Retrieved 16/4/2022 from <https://www.eap.gr>

Ionian University(n.d).Retrieved 3/4/2022 from <https://kedivim.ionio.gr/gr/about/implementation/>
International Hellenic University (n.d). Retrieved 16/2/2022 from http://kedivim.ihu.gr/tropos_parakolouthisis/

Buselic, M.. (2012). Distance Learning – concepts and Contributions *Economical Journal* Retrieved

- 20/3/2019 from
<https://pdfs.semanticscholar.org/0e1b/ce0ff14b04263c0973df8fe831a050d99416.pdf? ga=2.239352387.1159531115.1567418827-505580450.1567418827>
- Caruth., G., & Caruth, D. (2013). The impact of distance education on higher education: A case study of the United States *Turkish Online Journal of Distance Education* 14 (4). Retrieved 1/1/2019 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1042587.pdf>
- Chaudry, M., & Rahman, F. (2010). A critical review of instructional design process of Distance learning system. *Turkish Online Journal of Distance Education* 11(3). Retrieved 1/10/2018 from <http://tojde.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/609-published.pdf>
- Chawinga, W., & Zozie, P. (2016). Increasing Access to Higher Education Through Open and Distance Learning: Empirical Findings from Mzuzu University, Malawi *International Review of Research in Open and Distributed Learning* 17(4) Retrieved 13/2/2019 from <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/2409/3774>
- Cheawjindakarn, B., Suwannatthachote, P., Theeraroungchaisri, A. (2013). Critical success factors for online distance learning in higher education: A review of the literature. *Creative Education*, 3(08), 61.
- Daniel, J. (2013). Dual-mode universities in higher education: way station or final destination? *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 27:1, 89-95, doi:10.1080/02680513.2012.640791
- Daniels, E. (2010). Creating motivating learning environments: What we can learn from researchers and students. *English Journal*, 25-29.
- EL-Annan, S. (2015). The Amalgamation of Conventional Universities and Open/ Distance Learning and their Effects on Students' Performances *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 10(4) Retrieved 5/6/2018 from http://web.aou.edu.lb/images/Research/Saher-EL-Annan_The%20Amalgamation%20of%20Conventional%20Universities%20and%20ODL.pdf
- Godsk, M. (2014). Improving learning in a traditional large scale science module with a simple and efficient learning design vol 17 (2) Retrieved 12/2/2019 from <http://www.eurodl.org/materials/contrib/2014/Godsk.pdf>
- Godsk, M. (2013). STREAM: a Flexible Model for Transforming Higher Science Education into Blended and Online Learning. In T. Bastiaens & G. Marks (Eds.), *Proceedings of E-Learn 2013--World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education*. Retrieved 2/8/2019 from <https://www.learntechlib.org/primary/p/114927/>.
- Hassan, A., Mokhtar, N., & Abiddin, N. (2014). Reflecting the Process of Teaching and Listening in Two Different Approaches in Educational Philosophy. *Journal of Education and Learning*; Vol. 3 (1). Retrieved 30/3/2019 from <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jel/article/view/34413/19614>
- ΕΑΠ (χ.η.). Ο στόχος των ομαδικών συμβουλευτικών συναντήσεων (ΟΣΣ). (ν.δ.). Ανακτήθηκε 1/10/2023 από,
<https://www.eap.gr/el/ekpaideysh/48ekpaidefsi/24526701a98f204cdf4c7c1627432b3d53e>
- ΕΑΠ (2021). Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης-Επιστήμες της Αγωγής. Ανακτήθηκε στις: 19/08/2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.eap.gr/education/postgraduate/bianannual/education-and-technology-in-distance-learning-and-learning-systems-education-sciences/>

- ΕΑΠ (2013). Εκπαίδευση-Γενικές πληροφορίες. Ανακτήθηκε στις 10/03/2022, Διαθέσιμο από: <http://www.eap.gr/view.php?artid=1179>.
- ΕΑΠ (2022). Οδηγός μελέτης Ανακτήθηκε 2/11/2022 από https://www.eap.gr/images/stories/pdf/odigos_2018_19.pdf
- ΕΑΠ (χ.η.)Τμήματα Ηλεκτρονικής Παρακολούθησης Ανακτήθηκε 3/11/2022 από https://noc.eap.gr/?page_id=1130
- Κουτσούμπα, Μ., & Λυκεσάς, Γ. (2013). Οι Γραπτές Εργασίες και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις ως σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία για την υποστήριξη αυτορρυθμιζόμενων στρατηγικών μάθησης στο περιβάλλον του ΕΑΠ. *International Conference on Open & Distance Education, Athens* Ανακτήθηκε 10/1/2023 από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/538/516>
- Lionarakis, A. (2001). Open and Distance Education: Issues for a Qualitative Approach to Curriculum Design. In Lionarakis, A., (Ed.), *Opinions and considerations for open and distance education*, Athens: Propompos.
- Lionarakis, A., (2006). The theory of distance education and the complexity of its polymorphic dimension. In A. Lionarakis (Ed.) *Open and distance education - Elements of Theory and Practice*, (pp. 7-41). Athens: Propompos.
- Λιοναράκης, Α., Σφακιωτάκη, Κ., & Ιωακειμίδου, Β. (2019). Σύστημα υποστήριξης μαθητών σε ίδρυμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: Ανατροφοδότηση από φοιτητές Σε Σ. Πανταζής, Ε. Μαράκη, Γ. Στριλίγκας, Ε. Μπελαδάκης, Ι. Τζωρτζάκης. Ch. Αρβανίτης, Ε. Ψαλτάκης, Χ. Δρουμπογιάννης(Επιμέλεια) 5ο Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο «Η Διεπιστημονικότητα ως γνωστική, εκπαιδευτική και κοινωνική πρόκληση 5-7 Απριλίου 2019 σελ. 325-339 Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών Ηράκλειο. ISBN: 978-618-84507-2-1
- Lionarakis, A., Apostolidou, A., Hartofylaka A., Niari, M. & Sfakiotaki, K. (2018). Individual and Institutional support in ODL: How the macro may benefit from the Micro In A. Volungeviciene & A Szűcs (Eds) *European Distance and E-Learning Network 2018 EDEN Annual Conference Exploring the Micro, Meso and Macro Navigating between dimensions in the digital learning landscape* 17-20 June 2018 p.p.38-46 Italy ISBN: 978-615-5511-23-3.
- Lionarakis, A (2008). The theory of distance education and its complexity *European Journal of Open Distance and E- Learning* issue I Retrieved 13/3/2018 from <http://www.eurodl.org/materials/contrib/2008/Lionarakis.pdf>
- Lionarakis, A. (2019). HOU: A University that Foresaw the Future-The Perils of a Merger Retrieved 20/5/2022 from <https://www.esos.gr/arhtra/61099/eap-ena-panepistimio-poy-proevlepse-mellon-oi-kindynoi-mias-syghoneysis>
- Λιοναράκης (2013). Το στοίχημα για το μέλλον του Ανοικτού Πανεπιστημίου Εφημερίδα « Επενδυτής» Ανακτήθηκε στις 28/5/2022 από https://www.academia.edu/11476517/%CE%A4%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%AF%CF%87%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%85%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85?email_work_card=thumbnail
- Λιοναράκης, Α. (2010) Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: από το δημοκρατικό όραμα στη βιομηχανοποιημένη μάθηση *Ανοικτή Εκπαίδευση* 6(1,2).
- Μανούσου, Ε. (2008). Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής,

συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές δημοτικών, μειονοτικών και απομακρυσμένων σχολείων στην Ελλάδα. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Νικολάκη,Κ., Κουτσούμπα. Μ & Lykesas (2013). Οι Γραπτές Εργασίες και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις ως σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία για την υποστήριξη αυτορρυθμιζόμενων στρατηγικών μάθησης στο περιβάλλον του ΕΑΠ. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *7ο Διεθνές Συνέδριο Ανοιχτής & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Πρακτικά Συνεδρίου, τόμος 7, αρ. 1Α, Αθήνα. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.538>

National Kapodistrian University of Athens Retrieved 20/2/2022 from https://en.uoa.gr/about_us/services_units/centre_of_continuing_education_and_lifelong_learning/

Ossiannilsson, E., Williams, K., Camilleri, A., & Brown, M. (2015). Quality models in online and open education around the globe: State of the art and recommendations. Oslo: *The International Council for Online and Distance Education*

Salmon, G., & Wright, P. (2014). Transforming Future Teaching through ‘Carpe Diem’ Learning Design. *Educ. Sci.* 2014, 4, 52-63; doi:10.3390/educsci4010052. Available at: http://www.gillysalmon.com/uploads/1/6/0/5/16055858/_salmon__wright_transforming_future_teaching_through_carpe_diem_learning_design_2.pdf

Sfakiotaki,k & Lionarakis, A (2023). “Hellenic Open University: Changes through interaction in the distant educational environment “7th International European Conference on Interdisciplinary Scientific Research Frankfurt Germany ISBN 978-625-367-033-7 p.p.616 – 627 <https://www.kongreuzmani.com/site.html?https://www.eucongress.org>

Sfakiotaki,K & Lionarakis, A. (2022). How Hellenic Open University influenced the conventional higher education field 7th International Asia Pacific Scientific Research Conference STIE GANESHS College of Economics Institute of *Economic Development and Social Researches Publications Iksad Publications* ISBN -978-625- 8246-59-9

University of Crete (n.d). Retrieved 10/6/2022 from <https://www.uoc.gr/studiesuni/distancelearning/distancelearning.html>

University of Ioannina. (n.d). Retrieved 2/3/2022 from http://dikeppee.uoi.gr/kek/index.php?option=com_content&view=article&id=61:e-learning-digilit-uoi-2016&catid=9:kdvmpi-el&lang=el&Itemid=101

University of Macedonia. (n.d.). Retrieved 1/2/2022 from <https://www.uom.gr/seminars/programmata-epimorfoshs/programmata-sto-antikeimeno-ths-ekpaideyshs-kai-eidikhs-agoghhs>

University of Patras, (n.d). Retrieved 1/3/2022 from <https://ekek.gr/seminaria/moriodotoumeno-seminario-ekpaideftikon-ston-aftismo/>

University of the Peloponnese (n.d). Retrieved 1/6/2022 from <https://kedivim.uop.gr/%ce%b5%ce%be-%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%83%cf%84%ce%ac%cf%83%ce%b5%cf%89%cf%82/>

University of Piraeus,(n.d). retrieved 10/6/2022 from <https://www.unipi.gr/unipi/el/hu-hlektronikh-eks-apostasews-ekpaideush.html>

University of Western Attica (n.d). Retrieved 6 /5/2022 from <https://kedivim.uniwa.gr/courses/thematika-pedia/>

University of the Aegean, (n.d). Retrieved 5/7/2022 from <https://kedivim.aegean.gr/>

University of Thessaly, (n.d.). retrieved 7/6/2022 from <http://old.uth.gr/en/>

Westera, W. (2014). On Strategies of Educational Innovation: Between Substitution and Transformation. *Higher Education: The International Journal of Higher Education and Educational Planning*, 47(4) Retrieved 22/3/2019 from <https://www.learntechlib.org/p/64941/>

Γιαγκλής, Σ., Γιαγκλής, Γ., & Κουτσούμπα, Μ. (2010). Αυτονομία στη μάθηση στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 6, (1&2). <http://dx.doi.org/10.12681/jode.9753>.

Yick., A., Patrick P., & Costin, A.(2005). Navigating Distance and Traditional Higher Education: Online faculty experiences *International Review of Research in Open and Distance Learning* 6(2) Retrieved 25/4/2019 from <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/235/853>